

Проф. др Дарко АНТОВИЋ

БИО-БИБЛИОГРАФИЈА ФИЛИПА Ј. КОВАЧЕВИЋА

Биографија

Филип Ј. Ковачевић, класичан филолог, врстан познавалац њемачког, француског, италијанског, руског и арапског језика, један је од наших најобразованијих људи XIX вијека. Његово дјеловање је оставило значајног трага у областима просвјете, књижевности, издавачке дјелатности, библиотекарства, архивистике, преводаштва, позоришног живота и то на подручју ондашње Црне Горе, Боке Которске, Србије, Аустроугарске царевине и шире.

Родио се у Грбљу у селу Пријевор 14. новембра 1859. године¹.

Отац Јово је био земљорадник, односно како се у матичним књигама тога времена обиљежавало „тежак“ и поморац. Потицао је из свештеничке породице². Филипова мајка је била Стане, рођена Борета из Мајина, села поред Будве.

¹ *Матична књига рођених за Горовиће, Браћевиће, Ласићу, Пријевор, Сви-мичића*, Скупштина општине Котор, Матични уред, Мјесна канцеларија Радановићи. На основу овог податка исправили смо раније цитиране податке везане за годину рођења Филипа Ковачевића код више аутора који наводе као годину рођења 1860. Навешћемо неке од ауторе и њихова дјела:

Трифун Ђукић, *Преглед књижевног рада Црне Горе од властике Василија до 1918. године*, Народна књига, Цетиње, 1951, стр. 263. Др Радослав Ротковић, *Преглед црногорске литературе од најстаријих времена до 1918. године*, Стварање, број 4, Титоград, 1979, стр. 633. Др Мирослав Лукетић, *Црногорски књижевни часописи 1871-1891*, Библиографија, Цетиње, 1978, стр. 185.

Др Душан Ј. Мартиновић, *160 година Државне (националне) библиотеке*, Цетиње, 2001 (у рукопису) и др.

Др Нико С. Мартиновић, *Књижевни и научни рад у Цетињској гимназији 1881-1941*, Споменница Цетињске гимназије 1881-1961, Цетиње, 1962, стр. 216.

Једини извор који наводи тачну годину његовог рођења је лексикографска јединица потписана од стране аутора П. Шоћ и Н. С. Мартиновић у Лексикону југословенских писаца, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 339.

² Поред њега, како смо могли да утврдимо из наведене матичне књиге рођених за Горовиће..., Јово је имао још једног сина Луку који је рођен 18. октобра 1872. године,

Основну школу је завршио у Будви. О томе говори сам Филип у молби коју је 4. августа 1887. године упутио Министарству просвјете и Црквених дјела на Цетињу³ у којем као доказ наводи да посједује „...завршну свједоцбу Основне школе у Будви...”. Овај податак на неки начин оспорава, односно допуњује наводе неких аутора који износе да је основну школу учио у Ластви. Можда би се најисправније могло закључити да је основно школовање започео у Ластви Грбаљској⁴, а завршио у Будви.

Класичну гимназију завршио је у Котору школске 1880/81. године⁵.

Поред његовог школовања у Котору значајан је податак из тог времена да је он један од оснивача и чланова илегалне ђачке дружине „Бранко Радичевић”. Поред њега најактивнији чланови ове дружине су били: Љуба Јовановић, Божидар Перазић, Филип Ковачевић, Данило Живаљевић, Петар Ј. Сундечић, Васо Франичевић, Антун-Тонћи Фабрис, Владимир Будисављевић и Андрија Рађеновић⁶.

такође у Пријевору, који је проглашен умрлим 31. децембра 1950. рјешењем ОБ Котор, бр. посл. РС 484/03 од 1. марта 1994. године, а према *Матичној књизи умрлих Ластива, Пријевор...*, Скупштина општине Котор, Матични уред, Мјесна канцеларија Радановићи, тек. бр. 3 за 1994. годину.

³ Државни архив Црне Горе Цетиње (у даљем тексту ДАЦГ Цетиње), Министарство просвјете и црквених послова-Цетиње, 1887, бр. 123.

⁴ *Лексикон југословенских писаца*, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 339.

⁵ Војислав Бољевић Вулековић, *Гимназија Стефан Митровић Љубиша 1865-1965*, Котор, 1973, стр. 30.

⁶ Из сјећања Вукосаве Живаљевић, сестре Данила Живаљевића, објављених у раду: Максим Злоковић, *Илегална ђачка дружина Бранко Радичевић у Котору*, Бока, 6-7, Херцег-Нови, 1975, стр. 241-250. Сестра Данила Живаљевића је приложила и фотографију чланова ове дружине, како сазнајемо из овог рада, али и поред упорних истраживања нисмо успјели да дођемо до овог изузетно интересантног материјала.

У сјећању проте Јована Бућина, савременика и члана ђачке дружине, сазнајемо: „неколико старијих ученика которске гимназије и свршених гимназиста, а чланова „Јединства” (мисли се на Српско пјевачко друштво „Јединство” у Котору), основаше у Котору тајно удружење под именом „Бранко Радичевић” са књижевним и политичким сврхама. Вођа и душа тог удружења бијаше покојни Љубо Лазарев Јовановић, каснији српски и југословенски министар, академик и књижевник”. Објављено у: прота Јован Бућин, *Преглед рада Српског пјевачког друштва „Јединства” у Котору*, Котор, 1929, стр. 39-40. Поред помињања Јовановића треба рећи да су касније чланови друштва били Живаљевић Данило писац, критичар и књижевни историчар, један од оснивача Српске књижевне задруге у Београду као и уредник часописа „Коло”, Будисављевић Владимир генерални конзул у Грацу, Рађеновић Андрија предсједник суда у Бару, а Петар је Сундечић убрзо преминуо (20. јануара 1884.) јер је већ тада био болестан. Још као ђак он је у многим часописима објављивао своје пјесме а његов отац, пјесник Јован Сундечић, објавио је посмртно издање Петрових пјесама. И Филип Ковачевић је посветио своје радове своме преминулом пријатељу и то у „Гласу Црногорца” из 1886. године у бројевима 15, 17, 18, 19 и 20 под називом „Перо Ј. Сундечић и његове пјесме”.

Чланови ове ђачке дружине су учествовали у свим јавним активностима против аустријске власти и узимали активног и запаженог учешћа на свим родољубивим приредбама које су се у то вријеме одржавале у Котору. Поред осталог Филип Ковачевић, Данило Живаљевић, Петар Сундечић и Љубо Јовановић су извели 1877. године на сцени Которског позоришта одломке из „Горског вијенца“ Петра Петровића Његоша⁷. Ово је један од првих приказа овог великог драмског епа на нашим подручјима, па и много шире. Од тада код Филипа Ковачевића театар је био предмет његовог сталног инте-ре-со-ва-ња.

На Универзитету у Бечу Филип је почео студирати права, затим медицину, да би на крају студије закључио стицањем „завршне свједошбе апсолвираних филозофичних-педагошких наука на Бечком свеучилишту“, како износи у једној молби⁸ из 1887. године, и то на групи за класичну филологију⁹.

Из времена студирања у Бечу најзначајније су двије активности Филипа Ковачевића и то покретање омладинског листа „Приморац“ 1883. и 1884. године, као и издавање његове прве збирке пјесама „Српство“.

Он је на Цетињу 1884. године и ту остаје све до 1902. када га напушта и у Црну Гору се враћа тек око балканских ратова и то у Подгорицу.

Овај релативно дуг период боравка на Цетињу је период који је у животу Филипа Ковачевића био вријеме његовог највећег ангажовања у најсроднијим областима дјеловања тога времена: у просвјети - као професор Цетињске гимназије (од 1. септембра 1884. године до 12. новембра 1900. год.)- и члан просвјетних комисија; у издавачкој дјелатности - као књижевник, сарадник, уредник тадашњих црногорских часописа, преводилац и друго; у штампарству - као један од управника Државне штампарије (1897-1900); у библиотечкој дјелатности - као први државни библиотекар тадашње Црне Горе (1896) и писац првих правила за рад библиотека (1899); у музеју - као први кустос (1896); у архивистици - као писац првих правила за уређење Државног архива и Упутства за примјену тих правила (1895); у позоришту и сценским активностима - као глумац, писац, организатор, и друго.

Из Црне Горе одлази у Египат гдје је био на служби у Мјешовитој комисији у Александрији¹⁰.

⁷ Ратко Ђуровић, *Драмско стваралаштво до 1941*, Стварање, 1, Титоград, 1976, стр. 112. Др Дарко Антоновић, *Которско позориште у XIX вијеку*, Подгорица, 1998, стр. 157.

⁸ ДАЦГ Цетиње, Министарство просвјете и црквених послова – Цетиње, 1887, бр. 123.

⁹ *Лексикон југословенских писаца*, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 339.

¹⁰ *Лексикон југословенских писаца*, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 339.

Из Египта се враћа послје јуна 1904. године и то у Београд¹¹.

Даљи животни и радни пут Филипа Ковачевића везан је за Србију и то као професор у ужичкој и крагујевачкој гимназији.

Највјероватније да је Филип Ковачевић отпочео са радом већ од 1904. године у ужичкој Реалној гимназији и то као професор страног језика. Међутим, из извора нисмо могли да сазнамо који је тачно страни језик предавао. Претпостављамо да је то неки од класичних језика или можда француски језик, који је касније предавао у гимназији у Подгорици.¹²

У ужичкој гимназији свој посао професора завршава, по свој прилици, школске 1909/10. године.

Из времена боравка у Ужицама Филип Ковачевић је такође присутан у књижевној и издавачкој дјелатности.

Послије одласка из Ужица он наставља своју професорску каријеру у гимназији у Крагујевцу. Забиљежено је да је предавао латински језик у крагујевачкој гимназији од 2. октобра 1910. до школске 1913/14. године¹³.

Нисмо у могућности да прецизно одредимо вријеме његовог тачног одласка из Крагујевца, као ни долазак у Подгорицу, гдје је послје Крагујевца радио. Има навода који говоре да се из Крагујевца прво вратио у Боку, а други опет истичу да се прије Балканског рата вратио у Црну Гору и био професор у Подгоричкој гимназији.

Напушта Србију и враћа се назад крају у којем је раније живио¹⁴. Највјероватније по његовој молби, већ 1912. године дозвољено му је да приватно предаје ђацима Подгоричке гимназије 2 до 3 часа недјељно италијански, француски или њемачки језик¹⁵.

Ту, у Подгорици, затекао га је I свјетски рат и аустроугарска окупација.

Школе у вријеме окупације нису радиле до краја 1917. године. Међутим, у Подгорици је код родитеља постојало расположење да се дјеца школују приватно. Ради тога су ангажовани професори Филип

¹¹ Никола Ђонович се сјећа свог сусрета са Филипом по његовом повратку из Египта. Овај сусрет је био у Београду, негдје 1904. године. Он наводи да му је његов „уважени професор“ на питање куда је све био, одговорно на Фипов својствен начин „Био сам у земљи гдје смрт о животу прича, видео сам Кеопсову пирамиду и јахао на свингу“. (Душан Ј. Мартиновић /приређивач/, *Из успомена Николе Ђоновича*, фељтон, Побједа, недјеља, 26. марта, Подгорица, 2000, стр. 35).

¹² Група аутора, *Ужичка гимназија 1839-1989*, Титово Ужице, 1989, стр. 88. Наводе се само подаци за страни језик да је предавао Филип Ковачевић у периоду 1904 до 1909. године.

¹³ *Споменица Гимназије у Крагујевцу 1883-1983*, Крагујевац, 1989, стр. 842.

¹⁴ *Лексикон југословенских дисципа*, Матица српска, Нова Сад, 1987, стр. 339.

¹⁵ ДАЦГ Цетиње, М. П., 1912, 2673.

Ковачевић, Милан Галогожа и Коста Костић, као и неколико студената да би се изводила настава. Ученици су били уредни у похађању предавања, али је примијећено да је „настава била непотпуна и нередовна”. И поред тога Министарство просвете Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца је после 1918. ученицима признало разреде као да су их завршили редовно у државним гимназијама¹⁶.

Послије рата од 1919. године професор је у Подгоричкој гимназији.

Већ 1921. године он је пензионер¹⁷ у Котору. Пензионерске дане проводи у граду у коме је започео своје школовање у гимназији и свој интензиван и ангажован животни пут у просвјету, књижевност, позоришни свијет и остале активности као један веома ангажовани културни посленик свога времена.

Пензију није уживао дуго јер већ наредне 1922. године умире у Котору и сахрањен је у његовом родном Пријевору 8. маја исте године, а да му се данас на малом сеоском гробљу не може наћи гроб, па чак ни помен његовог имена.

За ову прилику одлучили смо да дамо библиографију радова, скроман допринос подсећању на Филипа Ковачевића, великог и заслужног човјека из Боке, данас скоро заборављеног.

Библиографија

1876.

Ковачевић, Филип Ј.: *Жалостјев за М. Брајковићем*, Котор, 1876.

1879.

Ковачевић, Филип Ј.: *Китница цвијећа за успомену Л. М. Д.* – Глас Црногорца, Цетиње, 8/1879, 38.

1881.

Ковачевић, Филип Ј.: *Богу. Молитва зрела момка. Поздрав Црној Гори.* – Глас Црногорца, Цетиње, 10/1881, бр. 32.

1882.

Ковачевић, Филип Ј.: *Ђуру Данчићу.* – Јавор, Нови Сад, 9/1882, бр. 47.

Ковачевић, Филип Ј.: *На мјесечани.* Б. П. ... њу. – Глас Црногорца, Цетиње, 11/1882, бр. 36.

Ковачевић, Филип Ј.: *Пјесник и ђорџа.* – Глас Црногорца, Цетиње, 12/1882, бр. 6.

¹⁶ Др Чедомир Пејовић, *Подгоричка гимназија 1919-1941*, Подгорица, 1998, стр. 15.

¹⁷ *Лексикон југословенских писаца*, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 339.

1883.

Ковачевић, Филип Ј.: *(Хиљадуседамстоосамдесетипрећа)* 1873-1883. Пригодница за „стогодишњицу прве Доситејеве књиге“, – Споменица српског академског друштва „Зора“ у Бечу поводом прве књиге Доситеја Обрадовића, 1883, 39-41.

Ковачевић, Филип Ј.: *Српство*, Беч, 1883.

Ковачевић, Филип Ј.: *Из драме „Карађорђе“*, По Шилеру написао Филип Ј. Ковачевић, Мјесто прилога, Приморац, Беч, 1/1883, 1.

Ковачевић, Филип Ј.: *Из драме „Карађорђе“*, Чин I, Приморац, Беч, 1/1883,2; 2/1884, 1, 2,3.

Ковачевић, Филип Ј.: *Његовом височанству вишеишком књазу Николи I (Пригодом његовог повратка са царевог крунисања)*. – Глас Црногорца, Цетиње, 12/1883, бр. 26.

Леопарди, Ђакомо: *„Италији“ (All'Italia)*, превод Филипа Ј. Ковачевића, Словинац, Дубровник, VI, 1883, 3, стр. 33-34.

1884.

Гете, Јохан Волфганг: *Немилосрдна пастурица*, (Превео) Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 42.

Гете, Јохан Волфганг: *Лини*, (Превео) Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 43.

Гете, Јохан Волфганг: *Немилосрдни пастир*, (Превео) Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 41.

Гете, Јохан Волфганг: *Право уживање*, (Превео) Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 39.

Гете, Јохан Волфганг: *Спасење*, (Превео) Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 40.

Ковачевић, Филип Ј.: *(Ријечки град)*, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 33.

Ковачевић, Филип Ј.: *(Ганово село – Ганова вода)*, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 34.

Ковачевић, Филип Ј.: *(Мирин град)*, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 33.

Ковачевић, Филип Ј.: *Гостодару на Никољдан 1884*. – Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 43.

Ковачевић, Филип Ј.: *Луда*. – Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 36.

Ковачевић, Филип Ј.: *На мјесецу*. – Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 44.

Ковачевић, Филип Ј.: *Пјесма на двадесетипети септембра*, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 33.

Ковачевић, Филип Ј.: *Славуј*, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 34.

Пјерантони-Манџини Г.: *Моја удаба*. Приповјетка, с италијанског превео Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, 1/1884, бр. 33, 34, 35, 36, 37, 38.

Ковачевић, Филип Ј.: *Сократи. Његов живот, карактер и наука*, Црногорка, Цетиње, I/ 1884, бр. 39, 40, 43, 45; II/1885, бр. 4,5.

1885.

Есхил: *Оковани Прометеј*. Есхилова трагедија. По Волцогену. Посрбио Филип Ј. Ковачевић, Зета, Цетиње, I/1885, бр. 9, 10, 11, 12.

Хофман, Ернст, Теодор Амадеус: *Виолина из Кремоне*. Из приповједака Е. Т. Хофмана. Превео Филип Ј. Ковачевић. – Зета, Цетиње, I/1885, бр. 15, 16, 17, 18, 19.

Ковачевић, Филип Ј.: *Човјек*, Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 21.

Ковачевић, Филип Ј.: *Једној Црногорки*, Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 4.

Ковачевић, Филип Ј.: *Јован није могао живјети*. Приче из свакидашњег живота. (По Мезеру), Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 25.

Ковачевић, Филип Ј.: *Ловћену*, Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 3.

Ковачевић, Филип Ј.: *Стара прича у нове стихове*. „Ко има уши да чује – нека чује“!. – Црногорка, Цетиње, II/ 1885, бр. 22.

Ковачевић, Филип Ј.: *Нашљедничково коло*, Пјесма црногорске омладине, која се пјева као: „Радо иде...“, Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 23.

Ковачевић, Филип Ј.: *Невесњка*, Цетиње, 1885.

Ковачевић, Филип Ј.: *Невесњка*. У десет пјесама. Саставио Филип Ј. Ковачевић. Зета, Цетиње, I/1885, бр. 14, 15, 16, 17.

Ковачевић, Филип Ј.: *Учитељев радни*. Биљежи Филип Ј. Ковачевић. Зета, Цетиње, I/1885, бр. 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Ковачевић, Филип Ј.: *Ушјеха при оскудици новца*, Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 24.

Ковачевић, Филип Ј.: *Срећа просјака*, Црногорка, Цетиње, II/1885, бр. 19, 20, 21.

Напаљетковине, Зета, Цетиње, I/1885, бр. 15, 18 (претпоставља се да је аутор Филип Ј. Ковачевић).

Пикард, (Луи Беноа): *Синови као стари*. Шалџива игра у три чина. Пикардов оригинал. По Шилеровом преводу посрбио Филип Ј. Ковачевић, Црногорка, Цетиње, II/ 1885, бр. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

Сераја, М.: *Два екстрема*, /тврди се да је превео с италијанског Филип Ковачевић/, „Црногорка“, Цетиње, 1885, бр. 4, 5, 6.

1886.

Ковачевић, Филип Ј.: *Перо Ј. Сундечић и његове пјесме*, Глас Црногорца, 1886, бр. 15, 17, 18, 19 и 20.

1887.

Ковачевић, Филип Ј.: *Јуначке српске народне пјесме из збирке Филипа Ј. Ковачевића*. VI Освајање Варадина. – Глас Црногорца, Цетиње, 16/1887, бр. 43.

Ковачевић, Филип Ј.: *Јуначке српске народне пјесме из збирке Филипа Ј. Ковачевића*. VII Јанковић Стојан и Ковачина Рамо. – Глас Црногорца, Цетиње, 16/1887, бр. 44.

Ковачевић, Филип Ј.: *Јуначке српске народне пјесме из збирке Филипа Ј. Ковачевића*. VIII Јанковић Стојан и дијете Алија; – XI женидба Јанковић Стојана. – Глас Црногорца, Цетиње, 16/1887, бр. 45.

Ковачевић, Филип Ј.: *Српске народне пјесме, Рођство Кандића Лазара*. (Из збирке Филипа Ј. Ковачевића), Глас Црногорца, Цетиње, 16/1887, бр. 5.

Ковачевић, Филип Ј.: *Српске народне пјесме*. (Збирка Филипа Ј. Ковачевића). Марко Краљевић свети брата; Реља од Пазара и Крајинић Мујо; Поцерац Милош и Мујо Али-ага. – Глас Црногорца, Цетиње, 16/1887, бр. 23, 24.

Ковачевић, Филип Ј.: Земљопис за ниже разреде средњих школа. Написао Аугустин Добриновић, гимназијски равнатељ у Котору. Први течај – почети земљописа за I разред (Задар, Брзотиском "Народног листа", 1887. – Глас Црногорца, 16/1887, бр. 16.

1888.

Ковачевић, Филип Ј.: *Јуначке српске народне пјесме из збирке Филипа Ј. Ковачевића*. Освета три српска сердара, Јанковић Стојан и Будалина Тале, Женидба Новаковић Грујице. – Глас Црногорца, Цетиње, 17/1888, бр. 7.

1889.

Kovačević, Filip J, F. J. K.: *Dositheus Obradović, ein serbischen aufklärer des XVIII. Jahrhunderts*, von Dr. Milan Šević, Nausatz, Druck von A. Pajević, 1889, Nova Zeta, Cetinje, 1/1889, br. 4.

Ковачевић, Филип Ј.: *Црпље из народног живота од Ф. Ј. Ковачевића*, Нова Зета, 1/1889, бр. 4, стр. 132-133, I, Стрико Перо.

Ковачевић, Филип Ј, Ф. Ј. К.: *Сличице из народног живота*. Написао Иван Вујић-Светозарев. Биоград, 1889, Нова Зета, Цетиње, 1/1889, бр. 4.

Ковачевић, Филип Ј.: *Како ко хоће...*, Нова Зета, Цетиње, 1/1889, бр. 4.

Ковачевић, Филип Ј.: *На дан тринадесетогодишња Његове свјетлости Књаза наш-љедника Дамала*, Химна, Нова Зета, Цетиње, 1/1889, бр. 6.

Ковачевић, Филип Ј.: *Живот*, Нова Зета, Цетиње, 1/1889, бр. 2.

1890.

Ковачевић, Филип Ј.: *Један лист из дидактике*. – Просвјета, Цетиње, 2/1890, 4/5.

Ковачевић, Филип Ј.: *Митолошки ријечник*, уређује Филип Ковачевић, Нова Зета, 1/1890, број 1, стр. 24-27.

Ковачевић, Филип Ј.: *На гробу њене свјетлости књагињице Зорке Карађорђевић, пресељене у вјечности 4. марта 1890*, Просвјета, Цетиње, 1890, бр. 3

Ковачевић, Филип Ј.: *На једном гробу*, (поводом смрти Зорке Карађорђевић), Глас Црногорца, Цетиње, 1890, бр. 12.
1892.

Ковачевић, Филип Ј.: *(Покој теби, дико Црногорко)*, – Грлица, Цетиње, IV/1892, 61.

Ковачевић, Филип Ј.: *Ко нема браћа нема ни среће; Ајка и Мујо*. – Просвјета, Цетиње, I/1892, бр. 2.

Ковачевић, Филип Ј.: *Покој теби, дико Црногорко*, Грлица, Цетиње, 1892, бр. 61 (поводом смрти књегинје Зорке Карађорђевић).
1893.

Црногорска прослава. – Браник, 9/1893, 87, 1-2. Објављен текст поздравних говора наслиједника Данила и здравица проф. Филипа Ј. Ковачевића и др Илије Вучетића.

Ковачевић, Филип Ј.: *Покушај једне књижевне расправе о дјелу Пјесник и вила од Николе I*, Државна штампарија, Цетиње, 1893.

Ковачевић, Филип Ј.: *Соко највалији ђевојке; Поскочица*. – Просвјета, Цетиње, I/1893, бр. 5.

1894.

Петровић, Никола I Његош: *Скупљене пјесме од Николе I*, /предговор Филип Ј. Ковачевић, Цетиње, 1894.

1895.

Александар I, руски цар: *Писмо Александра I Петру I Светлome*. Приопћено проф. Филип Ј. Ковачевић, Луча, Цетиње, III/1895, бр. 2.

Кастелвеки, Рикардо: *Медузина глава*, шалвива игра у 5 чинова, превео Филип Ј. Ковачевић, Луча, Цетиње, I/1895, бр. 7/8, 9, 10, 11, 12.

Јуначки споменик великог Војводе Мирка Петровића Његоша, (приредио за штампу Филип Ј. Ковачевић), Цетиње, 1895.

Ковачевић, Филип Ј.: *(Покој теби дико Црногорко...)*, Луча, Цетиње, I/1895, 2, V-VI; Пјесма посвећена Стани Мирковој Петровић Његош, мајци Књаза Николе.

Ковачевић, Филип Ј.: *Геометрија, уџбеника III-ег и IV-ог разреда за црногорске основне школе*, написали Н. Н. и Н. Н., Просвјета, Цетиње, VI/1895, св. VIII (август), стр. 455-456.

Ковачевић, Филип Ј.: *Ловћену*, Луча, Цетиње, I/1895, 7/8, стр. 415-417.

Ковачевић, Филип Ј.: Химна друштва „Горски вијенац“, Луча, Цетиње, I/1895, 1, стр. 13-14.

Ковачевић, Филип Ј.: *Латинска грамаџика за школску и приватну употребу*. I дјо. I наука о гласовима. II наука о облицима. III наука о

основама. Саставио Владимир Малина, Наставник I Београдске гимназије. Издање и штампа краљ. српс. држ. штампарија Београд, 1894, Луча, Цетиње, I/1895, бр. 1.

Петровић, Петар Његош: *Огледало српско*, /предговор Филип Ј Ковачевић, садржи и Његошев предговор I. издања, 2. издање, Цетиње, 1895.

Ковачевић, Филип Ј.: *Ујуство за уређење Државне архиве*, Архивско одјељење при музејима Цетиње, фонд Никола I, фасцикла I, број 39, Цетиње, 1895.

Ковачевић, Филип Ј.: *Начин и сресћева по којима ће се извршити Ујуство за уређење Државне архиве*, Архивско одјељење при музејима Цетиње, фонд Никола I, фасцикла I, број 39, Цетиње, 1895.
1896.

Ковачевић, Филип Ј.: *Узроци опадања јавног морала*. – Просвјета, Цетиње, 7/1896, бр. 6, 7.

Ковачевић, Филип Ј.: *Нова кола од Николе I-ога. Њеђушко и Цетињско* – Луча, Цетиње, 2/1896, бр. 4.
1897.

Kovačević, Filip J.: *A. Baldacci, Crnagora, memoria di un botanico*. Bolog-na. Detta Nikola Zanichielli (Cesare e Diac mo Zanichielli). 1897. 8°, 104. – Глас Црногорца, Цетиње, 26/1897, 12.

Ковачевић, Филип Ј.: *Данђубице*, Луча, Цетиње, III/1897, бр. 7/8.

Ковачевић, Филип Ј.: *На дан прославе двјестагодишњице срећновладајуће династије Петровић-Његош*. На Цетињу, 2. јануара 1897 у „Лучи“ (1896, број 12), у „Гласу Црногорца“ (1897, бр. 1), у „Нашем добу“ (1897. број 6) и у „Бранковом колу“ (1897, број 4).

1898.

Ковачевић, Филип Ј.: *Предлог о устројству једне државне књижаре*, ДАЦГ, Министарство просвјете и црквених дјела, 1898-46.
1899.

Ковачевић, Филип Ј.: *Правила за унутрашњи ред, рад и послух у К. Ц. Државној Библиотеци на Цетињу*. Архивско одјељење при музејима Цетиње, Цетиње, 1899.

1900.

Ковачевић, Филип Ј.: *На гробу војводе Ђура Матиновића*, Глас Црно-гор-ца, Цетиње, 29/1900, 25.

Ковачевић, Филип Ј.: *Нова кола од Николе I-ога. Чевско и Бјеличко* – Луча, Цетиње, 6/1900, бр. 4.

1905.

Ковачевић, Филип Ј.: *Римска кућа, Гимназија у Ужичу, Извештај о раду и ученичком напретку у школској 1904-1905. години*, Ужице, 1905.

1911.

Ковачевић, Филип Ј.: *Savjetnik*, Зета (календар), 1911, 4/1911, 76.

1917.

Šubert: *Znakovni jezik* / preveo Filip J. Kovačević. – *Cetinjske novine*, 2/1917, 50,1-2; 52,1. – Potpis: Schubert.

1927.

Петровић, Петар Његош: *Огледало српско*, /предговор Филип Ј. Ковачевић, 5. изд. Београд, 1927.